

והבטיח שלא יעשה רעה לדוד. אולם דוד כבר היה נבהל מאד וחיפש לו מפלט בארץ פלישתים.

פרק כה

הנושא: מלחמה במסרבים לעזור לחסרי לחם

להלן הצעה כיצד ללמד את הפרקים האחרונים של ספר שמואל א' לפי שיטה, שהשיעור יתנהל בעיקר על פי שאלות התלמידים.

(מחנכים שלא ימצאו אפשרות להשתמש בשיטה זו, יוכלו לנהל את השיעור לפי החומר דלהלן אף לפי השיטה הכללית במדריך זה).

המחנך יטיל על התלמידים להכין חלקים מהפרק בבית ויתן זמן אף לקריאה שקטה בכיתה. בגמר הקריאה יציע לתלמידים לשאול את שאלותיהם. הדיון הראשון יהיה בפסוקים א-ג.

המחנך: קראתם פסוקים אלו. אני מקווה כי אף התעמקתם בהם. מי יש לכם לשאול?

תלמיד: אני לא מבין מה רוצה דוד לעשות לנבל. האם הוא חפץ לקחת ממנו מזון בחרב. הלא זה כמו שודד?

הערה: אם המחנך יבחר להיות השואל כפי השיטה בשיעורים הקודמים ישאל את השאלה וכן בכל החומר דלהלן.

המחנך: לפנינו עניין חשוב מאד. אפשר לטעות בו. כדי שנבין מה אירע, אנו נלמד פסוקים אחדים מספר תהילים של דוד המלך. מהם נדע מה ביקש דוד לעשות.

למי שיש תנ"ך שלם ימצא פרק קט בספר תהילים. (לאחדים מכם בודאי יש סידור עם תהילים). לאלו שאין ספר אני אכתוב את הפסוקים על הלוח. דוד מתפלל: "יהיו ימים מעטים" (פסוק ט); "יהיו בניו יתומים ואשתו אלמנה" (שם) ועוד ועוד דברים רעים. על מי הוא מבקש רעה זאת?

הוא מבאר זאת בפסוקים הבאים. שם הוא אומר: "יען אשר לא זכר לעשות חסד וירדף איש עני ואביון" (פסוק טז).

שימו לב, כי זה פרט חשוב מאד להבנת היהדות. דוד מתפלל לה' שהוא יעניש מאד את האיש העשיר שאיננו עוזר לעני. היתכן כי אדם יבקש מה' שיעשה דבר נורא כזה?

המחנך: ישתדל שיתעורר ויכוח רב על נושא זה. תישמענה דעות שונות.

המחנך יסכם: אף כי זה נראה נורא להעניש כל כך אדם עשיר שאיננו עוזר לעניים, עובדה היא כי דבר זה המוסר האמור בספר תהילים על ידי דוד המלך והוא מוסר התורה. אמנם

אנו לא נוכל לעשות זאת (ואפשר עלינו אף להיזהר בזמן שאומרים פרק זה שלא לכווין לאדם שאנו מכירים אותו). אולם דוד שכבר היה אז מלך ישראל האמין כי מותר לו להעניש את נבל על אשר מנע לעשות חסד.

תלמיד אחד: אילו דוד היה עושה כן לנבל בגלל שהוא לא עשה חסד לעניים אחרים, אולי עוד אפשר להבין זאת. אולם כאשר הוא ביקש לעשות כן לטובת עצמו, הוא נראה כשודד. **המחנך:** לאט לאט. ראשית כל אשיב לשאלה הראשונה. אתה באמת צודק מאד. דוד לא יכול היה לעשות כן לטובת עצמו, משום שהיו חושדים בו שהוא עושה לטובת עצמו. אולם זה כתוב בספר. תקראו להלן פסוק כו את דברי אביגיל. "ואתה אדני חי ה' וגו' אשר מנעך מבוא בדמים, והושע ידך לך". זה בדיוק מה שאתה אמרת. מפני שעל ידי זה חפץ דוד לעזור לעצמו, לא היה נכון לעשות כן. ראו מה דוד אומר לאביגיל על זאת.

תלמיד הוא מברך את ה' ששלח אותה למנוע אותו ממה שחפץ לעשות.

המחנך: הוא מברך אף אותה ואת הנימוק שלה: "וברוך טעמך (הנימוק שלך) וברוכה את אשר כליתי היום מבוא בדמים והושע ידי לי".

תלמידים רבים עדיין לא מוצאים סיפוק וטוענים טענות שונות. ב"דעת סופרים" ימצא המחנך חומר רב בעניין זה. בכל אופן יסיים את הפרק בהדגשה נמרצת:

מה שנאמר כאן על דוד איננו דבר מוזר. להיפך הוא יכול לשמש דוגמה לשליטי מדינות, כיצד להכריח את אלו שיש להם אפשרות לעזור לסובלים ואינם רוצים. אולם הם חייבים מאד להיזהר שלא יעשו כן לטובת עצמם. הנושא המתאים ביותר לפרק זה הוא: מלחמה במונעי עזרה מהזקוקים לעזרה וכדומה. וזה הלקח שבו לדורות.

פרק כה. נושא שני. פסוק כט.

נשמת האדם לאחר מותו

המחנך: היום אנו נלמד פסוק אחד בלבד. פסוק כט. אולי תוכלו לומר אף לפני שאבארלכם, למה כדאי להקדיש שיעור שלם לפסוק זה? ראו איזה מלה נזכרת שלוש פעמים בפסוקים אלו?

תלמיד: המלה נפש.

המחנך: נכתוב זאת על הלוח.

לבקש את נפשך

והיתה נפש אדוני

ואת נפש אויבך

כדאי פעם לדבר על הנפש שלנו. מה היא הנפש?

תלמידים מביעים דעות שונות. המחנך יסכם:

אני מתכוין היום לדבר לא על הנפש בכלל. זאת צריכים ללמוד אגב עניינים אחרים. בפסוק זה מדובר על נפש האדם לאחר המוות. כפי שלמדנו רצה שאול להמית את דוד ולקחת את נפשו.

אביגיל מברכת את דוד שתהיה נפשו שמורה היכן? ראו בספר.

תלמיד בצרור החיים?

המחנך כאן היא מדברת בקיצור על עניין נשגב מאד, שלא כתוב עליו הרבה, מפני שיאן לנו מלים להסביר אותו. שמא אף לא תבינו מה שאני מלמד היום. בכל זאת תנסו לזכור.

אביגיל מדברת לא רק על צרור החיים אלא אף על מה עוד?

תלמיד: כף הקלע. מה זה?

המחנך: אביגיל מדברת בלשון משל על דברים שאי אפשר לדבר עליהם בלשון פשוטה. יש כאן שני משלים: האחד, אנשים שחייהם מובטחים מפני שהם נמצאים כאילו בצרור, חבילה, שה' שומר אותה, והשני, אנשים שנשמותיהם אין להם מנוחה והם מטולטלים ממקום למקום בלי הפסקה, כמו אבן הנזרקת לאויר מתוך הכף של הקלע, הוא העור שבו שמים את האבנים שזורקים בקלע, (כמו שעשה דוד, לעיל יז מט-נ, בזמן שהרג את גליית באבנים מתוך כף הקלע). אביגיל מברכת את דוד שה' ישמור נפשו אף בחיים ואף לאחר מותו כמו דבר שנשמר בצרור, ואת אויביו יעניש שיהיו מטולטלים אף בחיים ואף לאחר מותם הם לא ימצאו מנוחה.

תלמיד: האם התפללה לרעת שאול?

המחנך: היא לא משכירה שמות. היא מדברת על אויבים סתם. כפי שלמדנו לא היה שאול סתם אויב לדוד והתכווין לטובת ישראל.

עתה אשאל אתכם אימתי שמעתם תפילה שבה נזכרים דברים דומים לאלו שאביגיל מדברת עליהם. זו תפילה שאומרים אותה בזמן שמזכירים נשמות של מתים או בעת לוויה. אם אין מי מכם שזוכר זאת אכתוב על הלוח את תחילת התפילה ואתם תסיימו אותה: א' מלא רחמים, שוכן במרומים...

תלמיד: אני זוכר את ההמשך:

המצא מנוחה נכונה תחת כנפי השכינה...

המחנך: נכון, בתפילה זו נמצאים אף מלים אחדות הנזכרים בפסוקים אלו. מי זוכר את סוף התפילה.

ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים...

כך אף אומרים בתפילה הזכרת נשמות בחגים וביום הכיפורים: בשכר זה תהא נפשו צרורה בצרור החיים... וכן מנהג ישראל הוא לכתוב בסוף כל מצבה על קבר את ראשי התיבות ת. נ. צ. ב. ה. שפירושם: תהי נשמתו צרורה בצרור החיים.

כדאי לזכור פסוק זה, שהוא מקובל בישראל מאז ועד היום ונכתב בספר כאן בדרך אגב.

תלמיד למה נכתב רק דרך אגב?

המחנך: דברים אלו ידועים היו לכל איש ישראל מחיי יום ויום ולא היה צורך לכתוב אותם במיוחד. אולם הם נכתבו כאן בתוך דבריה הכלליים של אביגיל.

פרק כז

הנושא: עיר יהודית ראשונה בגולה

המחנך: אף היום אני מחכה לשאלות שלכם. אני אסכם את הפרק בסוף השיעור. אני נותן לכם זמן של 5 דקות לעיין פעם נוספת בפרק כז. זה פרק קצר. בודאי אף קראתם אותו בבית. האם יש לכם שאלות?

תלמיד אחד: אני לא יכול להבין כיצד יכול היה דוד לעבור עם מאות אנשים לארץ של אויבי ישראל, הפלישתים?

תלמיד שני: הלא הוא כבר ניסה לעשות כן, כאשר ברח מנוב והפלישתים רצו להרגו (לעיל כא יא-טז) ואיך הוא עושה כן פעם שניה?

תלמיד שלישי: אני לא מבין, הלא עתה כבר נשבע לו שאול ולא רדף אחריו שוב. למה דוקא עתה הוא בורח?

המחנך: השאלות שלכם הן התשובה.

הנביא מקצר כאן ולא כותב דברים שהם מובנים מאליהם.

כאשר ברח דוד מנוב לא היתה לו כל אפשרות להסתתר במקום אחר. הוא קיוה שלא יכירוהו. לסוף כן הכירוהו. עתה בודאי לא היה נחפז כל כך. בודאי שלח אנשים אל אכיש מלך גת. אכיש זה היה אדם הגון כפי שנראה מכל מה שנאמר עליו. אנשי דוד הסבירו לו את המתרחש וביקשו ממנו אפשרות להסתתר בארצו. לדבר כזה קל היה לקבל הסכמה אז, כמו שהוא קל לקבל אף היום. כל מדינה נותנת מקלט לאנשים הבורחים מטעמים פוליטיים, בפרט אם הם בורחים מארץ שיש להם ריב אתם. מלך פלישתים שמח לקבלם כדי לגרום צער לשאול ולישראלים.